

Ιστορία Κατεύθυνσης

Επιλεγμένα θέματα για τους υποψήφιους μαθητές της Θεωρητικής Κατεύθυνσης της Γ' τάξης Ενιαίου Λυκείου.

ΟΜΑΔΑ Α'

A.1.1 Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της Στήλης Α' με τα σωστά στοιχεία της Στήλης Β'.

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β'
1. Κήρυξη Α' Παγκοσμίου Πολέμου	α. 1928
2. Λειτουργία της Τράπεζας της Ελλάδας	β. 1936
3. Αποφασιστικό βήμα για την ολοκλήρωση της Αγροτικής μεταρρύθμισης στην Ελλάδα	γ. 1922
4. Κατάλυση του κοινοβουλευτικού καθεστώτος από τον Ιω. Μεταξά και επιβολή δικτατορίας	δ. 1917
5. Εκλογική ήττα της φιλοσυμμαχικής κυβέρνησης του Ελ. Βενιζέλου	ε. 1920
6. Διχοτόμηση του χαρτονομίσματος	στ. 1914

A.1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

α. «Κλήρικκ», β. «Αντιπολιτευτικοί όμιλοι», γ. «Οργανισμός»

A.2.1. Ποια πλεονεκτήματα απέκτησε η εθνική οικονομία κατά την περίοδο 1919-1939;

A.2.2. Ποια ήταν η δομή και η λειτουργία του κόμματος των Φιλελευθέρων;

ΟΜΑΔΑ Β'

Αντλώντας στοιχεία από τα ακόλουθα παραθέματα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε στους παράγοντες που δεν ευνόησαν την ανάπτυξη εργατικού κινήματος στην Ελλάδα κατά το 19^ο αιώνα και να προσδιορίσετε το χρόνο και τις συνθήκες κάτω από τις οποίες άρχισαν οι πρώτες συστηματικές προσπάθειες για τη διάδοση της σοσιαλιστικής ιδεολογίας στη χώρα.

ΚΕΙΜΕΝΟ Α'. Η πρώτη μορφή εξαρτημένης εργασίας ήταν εκείνη που συνδέθηκε με την οινοποιία και τη βυροδεψία. Μόνο που οι εργαζόμενοι εκεί λειτουργούσαν μέσα σε συνθήκες όχι τόσο πραγματικά εργατικές, όσο κυρίως βιοτεχνικές: ο καθένας ολοκλήρωνε χωρίς ουσιαστικό καταμερισμό έργων, μόνος του το σύνολο σχεδόν των φάσεων της εργασιακής διαδικασίας. Έτσι η πρώτη μορφή εργατικής τάξεως που αναπτύχθηκε πριν από το 1888, με κέντρα τη Σύρο και την Πάτρα είχε χαρακτήρα βιοτεχνικό μάλλον, παρά «προλεταριακό». Αντίθετα, με τη δημιουργία του νέου βιομηχανικού κέντρου γύρω από τον Πειραιά και την Αθήνα, με την ανάπτυξη της εγχώριας παραγωγής και την υποκατάσταση των εισαγωγών, αναπτύχθηκαν για πρώτη φορά στην Ελλάδα πυρήνες εργατικής τάξεως με τη σύγχρονη έννοια, κυρίως γύρω από τα κλωστούφαντουργεία.

Ο αριθμός των εργατών της βιομηχανίας από 7.342 το 1873 αυξήθηκε σε 17.152 το 1893. [...]Την εποχή αυτή το εργατικό

πρόβλημα ήλθε στην επιφάνεια σαν η «κρυμμένη» όψη της εκβιομηχανίσεως.

N. Βεργόπουλος, ΙΕΕ, τ. ΙΑ', σελ. 84

ΚΕΙΜΕΝΟ Β'.

[...] Ο Μπεναρόγιας και οι συνεργάτες του έλπιζαν να διευρύνουν την Φεντερασιόν επί ομοσπονδιακής βάσεως, έτσι ώστε να περιλάβει στους κόλπους της σοσιαλιστές όλων των εθνικοτήτων. Ωστόσο οι διαφορές ανάμεσα στις διάφορες εθνικές ομάδες και η έντονη εχθρότητα που επικρατούσε ανάμεσα στις σοσιαλιστικές οργανώσεις εμπόδιζε μια τέτοια συνεργασία. Παρόλα αυτά, τα πρώτα χρόνια η Φεντερασιόν ανέπτυξε αξιόλογη δραστηριότητα οργανώνοντας τους εργάτες της Μακεδονίας και συμβάλλοντας έτσι σημαντικά στην ανάπτυξη του ελληνικού σοσιαλιστικού και εργατικού κινήματος μετά τους Βαλκανικούς πολέμους και την προσάρτηση της Μακεδονίας στην Ελλάδα.

Γ. Β. Λεονταρίτη, Το Ελληνικό Σοσιαλιστικό Κίνημα Κατά Τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, σελ. 50-51

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α'

A.1.1. 1. στ, 2. α, 3. δ, 4. β, 5. ε, 6. γ

A.1.2. α. Σχολικό βιβλίο, σελ. 54 «Από το 1932 στο εξωτερικό εμπόριο...είχε και θετικά στοιχεία» .

β. Σχολικό βιβλίο, σελ. 75-76 « Περὶ τα τέλη της δεκαετίας του 1850...ο Αλέξανδρος Κουμουνδούρος»

γ. Σχολικό βιβλίο, σελ. 140-141 «Τον Ιούλιο του 1914... γεωργικό κλήρο»

A.2.1. Σχολικό βιβλίο, σελ. 52 «Η Ελλάδα του μεσοπολέμου...μέσα στην καταστροφή»

A.2.2. Σχολικό βιβλίο, σελ. 91-92 «Όσον αφορά τη δομή του βενιζελικού κόμματος...και σε κάθε άλλο κόμμα»

ΟΜΑΔΑ Β'

Οι διαφορές του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα, σε σχέση με γεγοντικές ή άλλες ευρωπαϊκές χώρες, οφειλόνταν στις ιστορικές ιδιομορφίες της ελληνικής ανάπτυξης. Στο τέλος του 19ου αιώνα συναντάμε στην Ελλάδα σοσιαλιστικές ομάδες και εργατικές ομαδοποιήσεις. Η πολιτική και κοινωνική τους επιρροή όμως ήταν σαφώς μικρότερη από εκείνη που άσκησαν αντίστοιχα κινήματα σε βιομηχανικές χώρες της Δύσης αλλά και σε Βαλκανικές (π.χ. Βουλγαρία).

Η απουσία μεγάλων σύγχρονων βιομηχανικών μονάδων οδήγησε σ' αυτή την καθυστέρηση από κοινού με άλλους παράγοντες. Όπως τονίζεται από το συγγραφέα Ν.Βεργόπουλο οι λίγοι εργαζόμενοι σε βιομηχανικές μονάδες (κυρίως οινοποιίας ή βυροδεψίας) λειτουργούσαν μέσα σε συνθήκες κυρίως βιοτεχνικές καθώς δεν υπήρχε καταμερισμός αρμοδιοτήτων για κάθε φάση της εργασιακής διαδικασίας. Έτσι η πρώτη μορφή εργατικής τάξεως που αναπτύχθηκε πριν από το 1888, με κέντρα όπως η Σύρος και η Πάτρα είχε χαρακτήρα περισσότερο βιοτεχνικό. Επιπροσθέτως στα μεγάλα δημόσια έργα της περιόδου, σημαντικό ποσοστό του εργατικού δυναμικού προερχόταν από το εξωτερικό (π.χ. στη διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου εργάστηκαν πολλοί Ιταλοί) ή ήταν βραχύχρονες,

πρόσκαιρες απασχολήσεις. Πιο σταθερό εργατικό δυναμικό δούλευε στις μεταλλευτικές επιχειρήσεις. Τέλος στον ιδεολογικό τομέα η επικράτηση της Μεγάλης Ιδέας εμπόδιζε την ανάπτυξη και διάδοση ιδεολογιών με κοινωνικό και ταξικό περιεχόμενο.

Η εικόνα του εργατικού κινήματος άρχισε σταδιακά να μεταβάλλεται στα τέλη του 19^{ου} αιώνα όταν ο αριθμός των εργατών σημείωσε αυξητική πορεία. Σημαντική παράμετρος για την εξέλιξη αυτή ήταν η δημιουργία βιομηχανικών ζωνών στα περίχωρα της πρωτεύουσας και άλλων πόλεων. Η τελευταία συνετέλεσε στην ενίσχυση της εγχώριας παραγωγής ενώ παράλληλα οδήγησε στον περιορισμό των εισαγωγών. Πυρήνες εργατικής τάξεως αναπτύχθηκαν ιδιαίτερα σε κλωστούφαντουργικές μονάδες ενώ το 1896 ξέσπασαν και οι πρώτες καθαρά εργατικές εξεγέρσεις στα μεταλλεία του Λαυρίου. Χαρακτηριστικό δείγμα της ενίσχυσης των σοσιαλιστικών ομάδων αποτελεί το παράδειγμα που δίνεται στο α' απόσπασμα βασισμένο σε αριθμητικά δεδομένα. Ενώ το 1873 ο συνολικός αριθμός των εργατών της βιομηχανίας ήταν 7.342 μετά από είκοσι χρόνια ο αριθμός αυτός υπερδιπλασιάστηκε.

Στην αρχή του 20^{ου} αιώνα το εργατικό κίνημα εμφανίστηκε «σαν η κρυμμένη όψη της εκβιομηχανίσεως». Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, η ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα, μιας πόλης με σημαντικό - για τα μέτρα της περιοχής - βιομηχανικό υπόβαθρο και με κοσμοπολίτικο χαρακτήρα, αποτέλεσε σημείο αναφοράς για το εργατικό κίνημα. Στην πόλη έδρευε η Φεντερασιόν, μια μεγάλη πολυεθνική εργατική οργάνωση. Πρωτεργάτες της ήταν σοσιαλιστές από την ανοιχτή σε νέες ιδέες εβραϊκή κοινότητα της πόλης. Σύμφωνα με το Γ.Β. Λεονταρίτη ο ιδρυτής της Αβραάμ Μπεναρόγιας και οι συνεργάτες του παρά τις φιλότιμες προσπάθειές τους δεν κατάφεραν η οργάνωση αυτή να συμπεριλάβει εκπροσώπους σοσιαλιστικών ομάδων όλων των εθνικοτήτων. Ωστόσο μετά την περίοδο των βαλκανικών πολέμων η Φεντερασιόν άσκησε μεγάλη επιρροή στην ιδεολογική διαμόρφωση της εργατικής τάξης. Συστήρισε τους εργάτες της Μακεδονίας και συνέβαλλε σημαντικά στην ανάπτυξη του ελληνικού σοσιαλιστικού και εργατικού κινήματος. Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι αποτέλεσε πολύ σημαντικό δίαυλο για τη διάδοση της σοσιαλιστικής και εργατικής ιδεολογίας στη χώρα.

Στη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, οι πιέσεις που δέχτηκε η ελληνική κοινωνία, η εμπλοκή της σε διεθνείς υποθέσεις και ο αντίκτυπος της ρωσικής επανάστασης οδήγησαν το εργατικό και το σοσιαλιστικό κίνημα σε ταχύτατη ωρίμανση. Προς το τέλος του πολέμου ιδρύθηκε η Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος (ΓΣΕΕ) που συμπεριελάβε κλαδικά και τοπικά σωματεία, και το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα της Ελλάδος (ΣΕΚΕ), που λίγο αργότερα προχώρησε στην Τρίτη Κομμουνιστική Διεθνή και μετονομάστηκε σε Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος.

Τα θέματα επιμελήθηκαν τα φροντιστήρια

« **ΟΜΟΚΕΝΤΡΟ** »

A. ΦΛΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ιστορία Κατεύθυνσης

Επιλεγμένα θέματα για τους υποψήφιους μαθητές της Θεωρητικής Κατεύθυνσης της Γ' τάξης Ενιαίου Λυκείου.

ΟΜΑΔΑ Α'

A.1.1. Να αναφέρετε αν το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων είναι Σωστό ή Λανθασμένο.

1. Ο αντίκτυπος της Ρωσικής Επανάστασης επέδρασε στην καθυστέρηση της ανάπτυξης εργατικού κινήματος στην Ελλάδα.
2. Η βρετανική εταιρεία Ούλεν το 1925 ανέλαβε την εγκατάσταση μονάδων παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στην Ελλάδα.
3. Το Σύνταγμα του 1844 όριζε ως πολιτεύμα της Ελλάδας τη συνταγματική μοναρχία.
4. Ο Χαρίλαος Τρικούπης θεωρούσε το κράτος ως μοχλό της οικονομικής ανάπτυξης.
5. Η Λέσχη Φιλελευθέρων ιδρύθηκε στην Αθήνα το 1909.

A.1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. «ιδίομορφος Δανεισμός»
- β. «Τράπεζα της Ελλάδος»
- γ. «Ορεινοί».

A.2.1. Ποιες ήταν οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης του 1929-1932 στο πολιτικό πεδίο της Ελλάδας και των άλλων ευρωπαϊκών κρατών;

A.2.2. Να αναφέρετε τη δραστηριότητα του Ιωάννη Κωλέττη ως αρχηγού του γαλλικού κόμματος.

ΟΜΑΔΑ Β'

Αντλώντας στοιχεία από τα ακόλουθα παραθέματα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε στους τρόπους με τους οποίους αντιμετώπισε το ελληνικό κράτος το αγροτικό ζήτημα και τη διανομή γαιών κατά την περίοδο 1907-1922.

ΚΕΙΜΕΝΟ Α'

Παρά το γεγονός ότι, στις αρχές της διακυβέρνησής της χώρας από το Βενιζέλο, δηλαδή πριν από τους Βαλκανικούς πολέμους, ελάχιστα μέτρα είχαν παρθεί κατά των μεγάλων γαιοκτημόνων, είχε ωστόσο αναγνωριστεί η ανάγκη μεταρρύθμισης της γαιοκτησίας. Το 1911 και το 1914 πέρασαν νόμοι που απαγόρευαν την εξώση των κολλήγων από τη γη τους, ή οποιαδήποτε αλλαγή στις υπάρχουσες σχέσεις μεταξύ γαιοκτημόνων και κολλήγων. Παρά την περιορισμένη ανακατανομή της γης, που έγινε ανάμεσα στο 1907 και στο 1914, τις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου υπήρχαν ακόμη 2.259 τσιφλίκια, τα περισσότερα στη Θεσσαλία, τη Μακεδονία και την Ήπειρο.

[...] Η αγροτική μεταρρύθμιση της προσωρινής κυβέρνησής διαμορφώθηκε κυρίως από τον Ανδρέα Μιχαλακόπουλο και τον Αλέξανδρο Μυλωνά, που ήταν και οι δύο μέλη της. Τα μέτρα απαλλοτριώσεως θεσπίστηκαν στις 20 Μαΐου 1917, και το φθινόπωρο του ίδιου έτους επεκτάθηκαν με μερικές αλλαγές για να περιλάβουν όλη την Ελλάδα. Η μεταρρύθμιση αποσκοπούσε στην αναγκαστική απαλλοτρίωση των κτημάτων που ξεπενούσαν τα 1.000 στρέμματα. Οι κολλήγοι και οι αγροτικοί εργάτες, τόσο οι ντόπιοι όσο και οι πρόσφυγες, θα έπαιρναν αγροτικούς κλήρους, είτε από τις απαλλοτριωμένες γαίες των τσιφλικιών, είτε από γαίες του δημοσίου. Κανένα από τα μέτρα αυτά, όμως, δεν εφαρμόστηκε αμέσως. Επίσης, κανένα από τα μεγάλα τσι-

φλίκια δεν απαλλοτριώθηκε το 1917, και μόνο ένα το 1918. Και πάλι, εξωτερικές επείγουσες ανάγκες, ο πόλεμος και, αργότερα, η Μικρασιατική εκστρατεία απορρόφησαν όλη την προσοχή και τη δραστηριότητα της κυβέρνησής μετά το 1922, με τη μεγάλη εισροή των προσφύγων, αναγκάστηκαν πια οι κυβερνήσεις της χώρας να δώσουν οριστική λύση στο αγροτικό πρόβλημα.

ΙΕΕ, Τ.ΙΔ', σελίδα 75-76

ΚΕΙΜΕΝΟ Β'

Ό Βενιζέλος δεν προχώρησε στην επείγοντος ανάγκαια (αγροτική) μεταρρύθμιση, επειδή η προτεραιότητα των εξοπλισμών δεν άφηνε πόρους για την άποξήμιση των μεγαλογαιοκτημόνων. [...] Έτσι άρξαστηκαν οι προστατευτικές διατάξεις για τους ένοικιαστές γης, οι οποίες όμως δεν εμπόδιζαν όρισμένους γαιοκτήμονες να γίνουν έξωση σε οικογένειες, ενώ διαφορούσαν ακόμη οι Βαλκανικοί πολέμοι, επειδή οι στρατευμένοι άνδρες βρισκόταν στο μέτωπο και δεν ανταποκρίνονταν στις εργασιακές τους υποχρεώσεις!

Gunnar Heintz, Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα 1821-1936, τόμος Β' σελίδα 802

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α'

A.1.1. 1Α, 2Λ, 3Σ, 4Σ, 5Λ

A1.2. α. Σχολικό βιβλίο, σελίδα 50 «Όταν, με την επέμβαση των Συμμάχων...δεν άργησαν να φανούν»

β. Σχολικό βιβλίο, σελίδα 53 «Το 1927...τη Νέα Υόρκη το 1929»

γ. Σχολικό βιβλίο, σελίδα 77 «Παράταξη που συγκροτήθηκε κατά τη διάρκεια των εργασιών της Εθνοσυνέλευσης του 1862-1864. Απαρτίστηκαν από...πλοιοκτητών. Ο λαός συμμετείχε ενεργά στη συγκρότηση αυτής της παράταξης.»

A.2. 1. Σχολικό βιβλίο, σελίδα 54 «Οι πιο σημαντικές επιπτώσεις...στην επιβολή δικτατορίας»

A2.2. Σχολικό βιβλίο, σελίδα 73-74 «Ο Κωλέττης, ως αρχηγός του γαλλικού κόμματος...διαμάχη για τη διαδοχή»

ΟΜΑΔΑ Β'

Στον ελληνικό χώρο, το πρόβλημα της έγγειας ιδιοκτησίας δεν γνώρισε τις εντάσεις που παρατηρήθηκαν σε άλλα ευρωπαϊκά ή βαλκανικά κράτη. Από το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα όταν πρώτα τα Επτάνησα (1864) και στη συνέχεια η Θεσσαλία και η Άρτα (1881) ενσωματώθηκαν στον εθνικό κορμό άρχισε να προκύπτει ζήτημα που αφορούσε την αγροτική ιδιοκτησία. Εκείνη την περίοδο τα τσιφλίκια της Θεσσαλίας, αγοράστηκαν από πλούσιους Έλληνες του εξωτερικού οι οποίοι διατηρώντας τον αναχρονιστικό θεσμό των κολλήγων, προσπάθησαν να κερδοσκοπήσουν από την παραγωγή σιταριού.

Οι πρακτικές των Θεσσαλών μεγαλογαιοκτημόνων δημιούργησαν εντάσεις και οδήγησαν στις αρχές του 20^{ου} αιώνα-το 1907-στην ψήφιση νόμων οι οποίοι επέτρεπαν στην εκάστοτε ελληνική κυβέρνηση να απαλλοτριώνει μεγάλες ιδιοκτησίες γης, ώστε να μπορεί να τις διανέμει σε ακτήμονες. Η εφαρμογή τους όμως αποδείχθηκε δύσκολη υπόθεση και οι τριβές που προκλήθηκαν προκάλεσαν συγκρούσεις, η πιο σημαντική από τις οποίες έγινε στο χωριό Κιλελέρ το 1910. Όταν ο Ελευθέριος Βενιζέλος ανέλαβε την πρωθυπουργία την ίδια χρονιά είχε αναγνωριστεί γενικότερα η ανάγκη για αγροτική μεταρρύθμιση ωστόσο λόγω του μεγάλου κόστους της ελληνικής συμμετοχής στους Βαλκανικούς πολέμους ελάχιστα μέτρα παρήκαν προς αυτή την κατεύ-

θυνση. Σύμφωνα με το απόσπασμα από την Ιστορία του Ελληνικού Έθνους το 1911 και το 1914 υπήρξαν νομοθετικές ρυθμίσεις αλλά και προστατευτικές διατάξεις που απαγόρευαν την απομάκρυνση των κολλήγων από τη γη τους, ή οποιαδήποτε αλλαγή στις σχέσεις που ήδη υπήρχαν μεταξύ γαιοκτημόνων και κολλήγων. Οι διατάξεις όμως αυτές δεν εμπόδισαν κάποιους μεγαλογαιοκτήμονες να προβούν σε εκδιώξεις οικογενειών, μελών των οποίων συμμετείχαν στο ελληνικό στράτευμα στους Βαλκανικούς πολέμους και κατά συνέπεια δεν τηρούσαν τις εργασιακές τους υποχρεώσεις. Μέχρι το τέλος των Βαλκανικών πολέμων (1913) οι εξελίξεις προχώρησαν αργά, ενώ το ζήτημα έγινε ακόμη πιο περίπλοκο, καθώς μέσα στα νέα όρια της χώρας υπήρχαν πλέον και μουσουλμάνοι ιδιοκτήτες μεγάλων εκτάσεων. Συνολικά στο διάστημα μεταξύ των ετών 1907-1914 υπήρχαν ακόμη στον ελλαδικό χώρο 2.259 τσιφλίκια, τα περισσότερα στη Θεσσαλία, τη Μακεδονία και την Ήπειρο.

Το αποφασιστικό βήμα προς την ολοκλήρωση της αγροτικής μεταρρύθμισης έγινε στα χρόνια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου και του Εθνικού Διχασμού. Το 1917 η κυβέρνηση του Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη - και κυρίως τα μέλη της Ανδρέας Μιχαλακόπουλος και Αλέξανδρος Μυλωνά-αποφάσισε την ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης. Στις 20 Μαΐου 1917 θεσπίστηκαν τα μέτρα και καθορίστηκαν οι συνθήκες κάτω από τις οποίες θα γινόταν η απαλλοτρίωση και το φθινόπωρο του ίδιου έτους μετά από κάποιες τροποποιήσεις επεκτάθηκαν τα μέτρα αυτά για να ισχύσουν σε όλη την Ελλάδα. Η μεταρρύθμιση μεταξύ άλλων όριζε πως έπρεπε να απαλλοτριωθούν αναγκαστικά ιδιοκτησίες γης και τσιφλίκια που ξεπενούσαν το όριο των 1000 στρεμμάτων. Ο στόχος της ήταν διπλός: αφενός η στήριξη και ο πολλαπλασιασμός των ελληνικών ιδιοκτησιών γης στις νεοαποκτηθείσες περιοχές και αφετέρου η αποκατάσταση των προσφύγων και η πρόληψη κοινωνικών εντάσεων στον αγροτικό χώρο. Ειδικότερα σύμφωνα με το πρώτο παράθεμα οι κολλήγοι και οι αγροτικοί εργάτες, γηγενείς και πρόσφυγες, ορίστηκαν πως θα πάρουν αγροτεμάχια, είτε από τα κτήματα που θα απαλλοτριώνονταν, είτε από τις εθνικές γαίες. Τα μέτρα όμως αυτά και πάλι δεν εφαρμόστηκαν άμεσα ενώ μόνο ένα τσιφλίκι απαλλοτριώθηκε το 1918. Η είσοδος της χώρας το 1917 στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και η απαρχή της Μικρασιατικής περιπέτειας δεν έδωσαν τη δυνατότητα στην κυβέρνηση Βενιζέλου να αφοσιωθεί στο αγροτικό θέμα. Με βάση πάντως τα νομοθετήματα αυτά η απαλλοτρίωση των μεγάλων αγροτικών ιδιοκτησιών έγινε δυνατή στα αμέσως μετά τον πόλεμο χρόνια, όταν η ανάγκη αποκατάστασης των προσφύγων βρέθηκε στο επίκεντρο του κρατικού ενδιαφέροντος. Η αναδιανομή που έγινε έφθασε στο 85% των καλλιεργήσιμων εκτάσεων στη Μακεδονία και το 68% στη Θεσσαλία. Στο σύνολο της καλλιεργήσιμης γης της χώρας το ποσοστό αυτό ανήλθε σε 40%. Μετά το 1922, κάτω από την πίεση του προσφυγικού προβλήματος και τη μεγάλη εισροή των προσφύγων, η αγροτική μεταρρύθμιση ολοκληρώθηκε και οδήγησε την αγροτική οικονομία της χώρας σε καθεστώς μικροϊδιοκτησίας.

Τα θέματα επιμελήθηκαν τα φροντιστήρια

«ΟΜΟΚΕΝΤΡΟ»

A. ΦΩΔΡΟΠΟΥΛΟΥ